

CONVORBIRI LITERARE.

ANUL II

(1 Martie 1868 — 1 Martie 1869).

Redactoru: *Iacob Negruzsi.*

IASSI 1869.

TIPOGRAFIA SOCIETĂȚII JUNIMEA.

CONVORBIRI LITERARE.

Apare la 1 și 15 a fiecărei luni.

Abonamentul pe unu anu in România liberă unu galbenu; in Austria 4 fl. — Abonamentele se facu in Iassi la Tipografia Societății Junimea; in Bucuresci la librăria Soccec & Comp.

SUMARIU.

Românii din Macedonia și poesia lor populară de D. I. Caragiani (fine.)

Compendiu de dreptu canonicu de D. Andreiu baronu de Șaguna, critică de D. N. Mandrea (fine.)

Din „Gerusaleme liberată“ de T. Tasso, trad. de D. A. Densușanu (fine.)

Notiță literară.—„Jurnalul Femeea.“

POESII:

Eu numai cređu in ceruri.. trad. din Heine de D. Gil.

Cântecul să-mi fie... Florile nengrijite.. trad. din

Geibel de D. Gil.

Correspondență și Anunciuri.

ROMÂNII DIN MACEDONIA ȘI POESIA LOR POPULARĂ.

(Fine.)

XIV.

Rumelioții tradiționalminte se servescu de limba greacă și in biserici și in școli și in comerciu, și de acea totu ce au scrisu cei învęțați dintr'ênșii, fiindcă s'au servitu de limba greacă, a devenitu proprietatea literaturii grecesci. Singura lor proprietate literară na-

țională sunt poesiile populare nescrise, la a căroro culegere nici n'au gânditu până acum, avęndu alte trebuințe mai urgente. Noi amu făcutu o incercare de culegere, și dispunemu până acuma de unu numeru, care este foarte micu in proporțiune cu restul neculesu, numeru nu așa favorabilu pentru a se pronunța cineva intr'unu modu categoricu despre meritulu poesii populare ale Rumelioților, dar, in lipsă de mai mare, destul, credemu, pentru a ne face o idee.

Estragemu din colecțiunea făcută numai ęce poesii de o cam dată cu note esplanative de istoricul lor și de persoanele și imprejurările care au datu ocasiune la compunerea lor conform cu scopul ce ne-amu propusu chiar de la inceputu; aprețiarea lor literară și lambistică se lasă lectorilor.

I.

CÂNTECU DE AMORU.

Dõili s'ne luămü, dõili s'ne vremü
Dõili'nă inimă să-avemü,
Și-a mumelor s'nu le spunemü;
Că numele sciü sboare multe,
Și depunü frunęele din munte,
Surpă și giõnli di pri puncte.
S'fugimü departe de-aestă lume,

Noi singuri să ne luămü, singuri să ne iubimü,
amândoi o inimă s'avemu și mumelor să nu le
spunemu; pentru că mumele sciü multe vorbe, și
scoboară frunęele din munte, surpă și pe voinici
de pe puncte. Să fugimu departe d'această lume,
ca să se uite și numele nostru; s'alegemu văi cu
ape curate sau păduri, care sunt ne călcate și

Să se-agărșească și-a nostru nume;
 Văliură se-alêgemu cu ape curate,
 I păduri cari sunū necălcate,
 Și iū lulușile sunū neadunate;
 Și-aclò calyvă se ne facemu
 Și bana singuri sē ne otrecemu,
 Și de vērnu aminte s'nu ne-ducemu;
 Și care s'perimu, care s'murimu,
 Dòili dòili să ne fimu.

Nota.—Sătenii Rumelioti facu logodirile nu după alege-rea tinerilor, ci după înțelegerea părinților; de aceea în această poezie tinerii dicu că ei singuri sã se iubiascã, ear nu după capriciul părinților. Se indeamnă să nu spună mumentelor, pentru că ele sciu multe vorbe și le-aru strică amorul. Când tinerii se iubescu, mumentele dacã nu consimtu, aleargă la vrăjitoare, care după credințele populare

sunt în stare să despoae pădurile de frunze în mijlocul înfloririi arborilor, să surpe pe voinici de pe punte numai cu o ochire. Căsătorile făcute fără consimțimentul părinților dau casu la cãntece satirice în contra celor însurați astfelu, și aceste cãntece se cãnta în fața acestora la nunți și hore și la alte reuniuni; de aceea în această poezie se indeamna să fugă de acea lume.

II.

FATA LOGODITĂ FĂRĂ VOEA EI.

Mi este feata langedă,
 Langedă și vestedă.
 —Ce ai leã feată de nu mi poți?
 —Nu mi dădeși, dado, bunu soțu.
 —Cuscarii vinu tra se te liã.
 —Dã-le dado, s'măcã, s'beã,
 Bagă și mânia 'n gepea mea,
 Și-află scoate cleia mea,
 Se descliși senduchia mea,
 Tra să scoți și pēia mea,
 Și mi indreage sorã-mea,
 Se le-o dai tra să o liã.
 Ție, soru, îți cãntã n'vestele,
 Mie, soru, imi cãntã bătērnele;
 Ție, soru, îți bagă veri,
 Mie, soru, mi-adără ceri;
 Tine, soru, te cingu cu brãnu,
 Mie, soru, imi herbu grãnu;
 Tine, soru, te-a sceaapta callu,
 Mine, soru, me-asceaptă scammulu;
 Tine, soru, te-asceaptă soacra,
 Mine, soru, me-asceaptă groapa;
 Tine, soru, te-asceaptă socrulu,
 Mine, soru, me-asceaptă locul.

Nota.—Cãntecul de față represintã fata, care se consumã și pere victima neconsimțirii la soțul, ce părinții îi

Imi este fata langedă,
 Langedă și vestedă. Ce ai, draga mea
 Fatã, de-mi ești bolnavã?
 Nu mi ai datu bunu soțu, mamã.
 Cuscarii vinu ca să te ia.
 Dã-le mamã, să manãnce, să bea,
 Pune și mânia în buzunarul meu,
 Și află, scoate cheia mea,
 Sã deschiși lada mea,
 Ca să scoți zestrea mea,
 Sã-mi gătesci pe sorã mea,
 Sã le-o dai, ca să o ia.
 Ție, soru, îți cãntã nevestele,
 Mie, soru, imi cãntã bētrãnele;
 Ție, sorn, îți punu cercei,
 Mie, soru, imi gătescu cerile (de moarte);
 Pe tine, soru, te incingu cu brãnu,
 Mie, soru, imi ferbu grãul (de moarte);
 Pe tine, soru, te-asceaptă calul,
 Pe mine, soru, m'asceaptă săcriul;
 Pe tine, soru, te-asceapta soacra,
 Pe mine, soru, m'asceaptă groapa;
 Pe tine, soru, te-asceapta socrul,
 Pe mine, soru, m'asceapta pãmēntul.

alesese. Sorã-sa se vede cã se supune și ilu ia ea. Acestu cãntecu este scosu în orașul de pe muntele Pindu San-

Marina, chiar la nuntă, după cum ni s'a spus. Rume-lioții nici nu mărită fete cu Greci și cu alte neamuri, nici nu iau. Bătrânii au luat de mult această măsură ca să nu peară neamul Romănescu de acolo; numai o concesiune se face, adică un străinu ne Romănu poate să ia fată Romană de nevestă numai dacă se angajază să trăiască pentru totdeauna în patria nevestei sale, ca copiii lor să rămâie tot Români. Eată cumu se esprima într'o poezie populară o fată, căria i-se propune să ia de barbatu pe unu grecu:

Suffletulu meu limpețitu
Te intrebu lui mine să'lu dau?
Nu nu nu scumpa mea dadă;
Cama ghine în focu de adă (bradu)
Moru Romăna, și nisu (elu) nu lu lian.

Miresii, când o gătescu, îi cântă fetele și nevestele câte unu cântecu la fiecare straiu ce o imbracă, asemenea când îi punu inelele, brățelele, cercei etc. Ea se pornesce calare pe calu, și astfelu ajungându la casa mirelui, când intră i-se dă untu cu care unge partea superioară a porței, și lăna, pe care o respândesce în semnu de abondanță și norocu ce aduce. Nunta ține o săptămână în genere, și cei bogați invită din satele dinprejuru vânători buni, calerăți, dănțuitori, cântători, glumeți și tot ce poate contribui la solemnitatea nuntei; se facu concursuri de datu la semnu, de danțuri diferite unul cu unul, de cântece, de scoatere de cântece improvizate, de glume, de curse de cai, etc, și învingătorii priimescu din mânele miresei câte unu daru spre suvenire. Cerile și grăulu, despre care se face vorbă în această poezie se impartu la oameni spre a ertă pe mortu.

III.

INSURATUL INTORSU DIN STRĂINĂTATE.

Lea Marino, lea marată!
Ce mi stai inverinată?
Lea Marino nèveasta mică!
Veți mândilați se dimică,
Ce o porți tutu lerosita?
— Portu mandila lerosită?
Că mi-am gionele tu cseane.
— Căți anî are ce-i tu cseane?
— Are nouă anî tu cseane.
Trei anî ninga va s' lă-asceptu,
Va s' ținu dorlu a meū tu cheptu.
Și-care earū va nu se vină,
Ninga trei va să me țină.
De pre-apoi lăiamî de laie
Lăie, corbe, negre stranie
Va mi alegū s' me ducū se cherū
Tr'unū laiū corbu Manasterū.
— Marino neveasta ma mică!
Mine escū gionele tēū.
— Treceți calea cea venită,
Că mi-am inim' amarita.
Care esci gionele meū,
Ce semne are casa mea?
— Merū luluđi ca fața ta,
Pergulă tu cale da.
— Care esci gionele meū,
Ce semne are cheptulū meū?
— Masne laī ca ocli tēi
— Tine esci, gioneale, stāi!

O Marino, o sermană,
De ce stai intristată?
O Marino, nevestă mică,
Veți testemelul și se rupe,
De ce-lu porți tot nespalatu?
— Portu testemelul nespalatu,
Că mi-am barbatul în străinătate.
— De căți ani este în streinătate?
— Este de nouă ani în străinătate
Ăncă trei ani am să-lu asceptu,
Amu să ținn dorul meu în peptu,
Și dacă earăși nu va veni,
Ăncă trei ani are să mă țină.
Și pe urmă nenorocita de mine,
Am s'alegu strae negre, nenorocite
Și-am să mergu ca să peru
Intr'o monastire.
— Marino nevestă mică!
Eu suntu voinicul teu.
— Treceți calea cea venită,
Că mi-am inima amărită.
Dacă ești voinicul meū,
Ce semne are casa mea?
— Mēru cu flori ca fața ta,
Și o viță de vie dă în uliță.
— Dacă ești voinicul meu,
Ce semne are peptul meu?
— Alunele negre, ca ochii tei.
— Tu ești, voinicule, stāi!

Notă. Rumelioții au multe poesii de felul acesta, la cari dau casu instrăinările dese a barbaților în țeri străine, unde ședu mulți ani, lăsându nevestele lor să ascepte. În timpul absenței barbatului, nevasta sa nu joacă la hore, nici la nunți; și drept semnu de jale și de asceptare poartă *mandila* neagră, adică basmaoa cu [care eră legată la capu când plecâ barbatul ei. Femeile asceptă trei ani, șapte, nouă, doispredece, până la două-zeci multe, și nevenindu barbații lor, spre a nu se mărită cu alții, se retragu în monastire făcându-se călugărițe. Instrăinările datează din timpul lui Ali Pașa mai cu samă, tiranul Epirului, care a persecutatu foarte mult pe Români, că au resistatu a-și mân-

ține drepturile de independență ce aveau în timpul lui. De atunci dateaza emigrarea familiei Sina din Viena, Dumba, Germani, Beiu, cari se află în România; alte instrăinări se facu și din imposite grele, impuse de guvernul turcescu și din motive de caștigu.

Barbații, mai cu samă cei cari au lipsitu mulți ani și timpul a schimbatu fisionomia lor, intorcându-se cu alte costume încearcă fidelitatea femeilor lor, trecându de străini. Multe se resbună în contra barbaților lor asceptându-i până când vinu, și îndată ce ajungu, se retragu în casele părinților lor și remănu nemăritate.

IV.

BARBATUL INTORSU DIN STRĂINĂTATE.

Feciū șept'anî tu csenitie
Ttrăș nauntr' Anatolie;
Mî vinie dorlu s'mergū a casă.,
Dòlia n'veasta s'nu me-alasă.
Laile cseane ce sun greale,
Greale greale fâr' de cale!
Mi-afai muma calogreauă,
Calogreauă ca boiaună.
— Bunâți đioa calogreua!
— Ghine vineși lai diavate,
Mai diavate, lai marate.
Lai marate n'verinat!
Nacă vini de-Anatolie,
I di laia de Vlăhie,
Nu-mî vėđuși și hiliulu meū?
— Eū hiū, dado, hiliulū a tēū.
Laia-mî desperă muliare
Spunemî, dado, cine o ave?
— Tine o ai, tine nu o ai.

(Lipsescu aici cōteva versuri in cari de siguru se arata că femeia s'a călugăritu)

— Vream, lea dado, se m'insorū,
Ma di Tina mî vineă dorū,
Cseanele mî fură greale,
Că de voi mî vineă jeale.

Nota. Rumelioții credu că cei dintr'ēnșii, cari se instrăinează în țara Românească nu se mai intorcu acolo. Aceasta o atribuescu la fericirea și pacea, în care trăescu aici oame-

Am facutu șapte ani în străinatate
Tocmai în năuntru în Anatolia;
Imi veni dorul să mergu acasă,
Ca sermana nevastă să nu mă lase.
Neagra străinatate cât este de grea
Grea, grea peste măsură.
Mi am gășitu mama călugăriță,
Călugărița ca culoarea cea neagră.
— Bună-ți đioa, ealugăriță!
— Bine ai venitu sermane călătorule
Călătorule nenorocite,
Nenorocite, amărite!
Nu cumva vii din Anatolia,
Sau de neagra Valahie,
Nu cumva ai vėđutu și pe fiul meu?
— Eu sunt, mamă, fiul tēu.
Pe nenorocita și desperata mea muliere
Spune-mi, mamă, cine o are?
— Tu o ai, tu nu o ai.

(Lipsescu aici cōteva versuri)

— Vroiam, dragă mamă, să m'nsoru,
Dar de Caterina imi veneă doru,
Străinatatea mi-a fostu grea,
Pentru că de voi imi veneă jale.

nii în raportu cu tirania din Turcia, apoi la frumuseța secului femeescu de aici, care face pe barbații lor să se insoare și să rămăe aici.

V.

BELLINA.

Duminică către merinde,
 Bellina se-alăci de minde.
 Morî Bellino, morî lăitâ!
 Nu stăteaî pên' t' aperiță?
 — Nu stăteam că mî erâ frică
 De Stamatî că me dimică.
 — Iû te ceaî morî boisită,
 Ca icoana chendisită?
 Bâgași laia de lâlâni,
 De lâlâni și de tâtâni.
 iû te ceaî noaptea pri lună,
 Țineaî verle s'nuți asună.
 Bardenile trei mohalađi,
 Bellina le feace mascaradı.

Notă. Fidelitatea și supunerea femeilor Rumeliote la barbații lor este cântată în multe cântece populare, din care amu datu două numai (veđi 3. 4) unde se poate vedê. Ȃnsê și femeile cele re.e își au și ele cântecele lor, cari se cântă spre perpetuarea pedepsei pentru abaterile lor. Ru-

Duminică cătră merinde,
 Bellina se turburâ de minte.
 O Bellino, o inegritâ,
 Nu stateai până in spre điori?
 — Nu stateam că mi-erâ frică
 De Stamatî că mă face bucăți.
 — Unde te duceai o inegritâ,
 Ca icoana imbrobodită?
 Au pusu jalea la unchii tîi,
 La unchii tei și la părinți.
 Unde te duceai noaptea pe lună,
 Și iți țineaî cerceii să nu sune.
 Bardenile trei mahalale
 Bellina le făcû mascarale.

melioții, când o femeie se află în neînțelegere cu barbatul ei și ea vrê să se despartă, nu potu să înțelegă despărțirea, și dacă o femeie provoaca ăceastă, đicu „S'alăci de minte.” — Despărțirile sunt foarte rare și, cei despărțiți trecu de oameni rîi.

VI.

CANTECUL LUI NICA.

Cea-luî Nica, lai cea-lui Nica!
 Doule s'ne-agudească pica.
 Ce are Nica sta 'nverinatû?
 Lî-intrâ cuțitlu tu hieatû.
 Scoalâ n'veast' aprinde ceara,
 Că Nica va s'nu l'affă seara;
 Seoalâ n'veast'aprinde focu,
 Că Nică va s'lu-aruncă locû;
 Scoalâ, Nica, scoala, frate,
 Că mi te plângû douele cumnate;
 Scoalâ, Nica, scoala hiljû,
 Plânge n'veasta 'n căpetâniû;
 Vineră oile la strungă,
 Vai de Nica cumû s'le mulga!
 Latră cânili pri geană,
 Gripli-alû Nica se lî angână;
 Duseră oile la sârinî,
 Aide Nica s'le marsinî;
 Duseră oile la baltă,
 Gripli-alû Nica se le-adapă.

Nevasta lui Nica, nenorocită nevasta lui Nica,
 Pe amândoue să ne lovească trăsnetul!
 Ce are Nica de stă vestejitu?
 Ȃi intrâ cuțitul in ficatu.
 Scoală-te nevastă și aprinde ceara,
 Pentru că pe Nica nu lu va găsi seara;
 Scoală-te nevastă, aprinde focu,
 Pentru că pe Nica au să-lu arunce in pă-
 mentu (groapă);
 Scoală-te, Nica, scoală-te frate,
 Că mi te plângu amandoue cumnatele;
 Scoală-te, Nica, scoală-te fiule,
 Plânge nevasta in căpêtâiu;
 Au venitu oile la stână,
 Vai de Nica cum să le mulgă!
 Latră căni pe priscu.
 Strigați-i lui Nica să-i cheme;
 S'au dusu oile la sarinî (locu unde se dă
 sare oilor)
 Aide Nica să le dai sare;
 S'au dusu oile la baltă,
 Strigați-i lui Nica să le adăpe.

² *Nota.* La Rumelioții săteni când se adresează cineva către o femeie măritată, întrebuițează cuvântul *cealui* sau *țalu* cu numele barbatului ei, precum alu Nica-Doamnă Nica, țalū Stefan=Doamnă Stefan. Este obiceiul la Rumelioți, căn moare cineva, să se adune bătrâne și să-lu plângă cu cântece de jale; astfel de cântece circulă multe pe la ei, și bătrânele totdeauna mai facu și alte noue, pentru care cele poete au și plată de la rudeniile mortului. Întrebăi o bătrână cum le face, și eată ce-mi respunse „foarte leșiorū (ușior), liaū ceva de la unū cântecū din aceale ce sciū, liaū ceva de la altu, mai adaogu și eū ceva de la mine și de pre apoi ilu pornescu (incepu cântecul) și'lu plāngu și alande (cele lalte) bătrâne mi ajuta“ — o mai întrebăi cum sciū celelalte să o ajute, dacă atunci chiar ea compune cântecul de mortu; ea respunse „apoi cumū pārniescū, ea le sciū ce sboare (vorbe) vinū.“ — Dar foarte puține cântece de acestea amu pututu să culegu pentru că babele, cari le sciū, nu voru să le dīcā, avēndu superstițiune că dacă le voru dīce, are să moară cineva. Cântecul de mai sus se cāntā la păstorii cari moru tineri, și este făcutu tot de bătrâne cu ocasi-

unea rānirii lui Nica, păstouu bogatu, care in revoluțiunea greacă de la 1821 in Acarnania își lāsā oile și merse la luptā, de unde a fostu transportatu in familie cu peptul ruptu, după cum ni se spuse de celu care ne a dictatu cāntecul. Nica a fostu *Farșerotu*. Farșeroții sunt nomađi respāndiți in toată Rumelia, sunt renumiți intre Rumelioți pentru limba romānā ce o vorbescu neamestecatā cu vorbe străine și plīnā de cuvinte latinesc curate; sunt curat imbracați in strae albe de lānā țesute foarte fin de femeile lor, care se deosebescu de celelalte Romāne prin costumul lor foarte pitorescu. Ei sunt foarte ospitalieri, franci, mādri pānā la fanatismu de naționalitatea Romānā, voīnici, și pentru amicitia și parolā își dau și viața. La ei se aflā cele mai multe cântece populare, in cari se cāntā mai mult bărbății de capitani. Mulți Capitani distinși in revoluțiunea greacă, precum Giavela, Cionga, Bociari, Lambru, Cacioni, frații Caçiandoni, Lepenioti, Zerva etc. au fostu Farșeroți. Grecii i au făcutu in istoriile lor Greci, dar cel puțin numele dovedescu că au fostu Romāni.

VII.

CHITA, TEJEA, NOTI.

A treia ȓi de pascele marī
Vātāmarā treī lionarī,
Treī lionarī, treī notinarī,
De lī cārcarā pre mularī,
Și lī trecurā prin pāzare,
Se ciudl si micū și mare.
Chit' aveā 'nā laie mumā,
Delū plāngdā noaptea pri lunā,
Și aveā și-unā laie tetā,
De lū plāngeā noaptea sub tentā.
Tejea-aveā 'nā laie dadā,
Și lū plāngea noaptea pri vatrā,
Și-aveā și-unā laie sorā,
De-lū plāngeā noaptea pri sominu.
Notī aveā māsī cusurinā,
Ce-lū plāngeā noaptea pri cinā.

Nota. Chita, Tejea și Noti au fostu Farșeroți, (veđi nota de la poesia 5) căduți la o luptā afarā de Patras in anul d'āntēiu a revoluțiunei grecesci. Au fostu foarte corpulenți și de o staturā uriașā, și Farșeroții numescu pe aceștia

A treia ȓi de Pascile mari,
Au ncisu trei lei,
Trei lei, trei notinari,
De-i incarcare pe catari,
Și-i trecure prin piața
Și se uimi și micu și mare.
Chit aveā o sermanā mumā,
Care-lu plāngeā noaptea pe lunā,
Iși aveā și o sermanā mātușā,
Care-lu plāngeā noaptea supt cortu.
Tejea aveā o sermanā mumā,
Și-lu plāngeā noaptea la vatrā,
Iși aveā și o sermanā sorā,
Care ilu plāngeā noaptea in somnu.
Noti aveā numai o verișoară,
Care-lu plāngeā noaptea la cina.

Notenuși și Notenari. Aceștia au și alte cântece, din care posedāmu numai fragmente; dar chiar și cāntecul de față este incomplectu, și după cum ni s'a spusu acestu cāntec este mai mare.

VIII.

RĀNITUL ȘI DORUL DE LOGODNICA SA.

Namesa de doī lai munți
Implinī de arbori fārā frunđi,

Intre doi nenorociți munți
Plini de arbori fārā frunđe,

Sună și două fontaneale,
 Fără ape sună și eale,
 Iși îngâneasce ună laiă gioneale,
 Ună gioneale vătămată,
 Vătămatu și-agudită,
 Agodit și lăvoitu.
 Și-ună laiă puliă l'acea varliga,
 Avarliga divarliga.
 — Lai Șaină, l'ai puliă marat!
 Tutu truplu se-mi lă mâțî,
 Caplu și'nima s'mi-alași?
 Și mâna dreapta se mi-o alași,
 Inima se mi-o-alași se bată,
 C'am se scriu la laia feata,
 Laia feata ce me-asceaptă.

Notă. Gioneale este desmerdatorului gione=june.

Sunt și două mici fântăne, (șipote)
 Fără apă sunt și ele.
 Geme unu sermanu june,
 Unu june impușcatu,
 Impușcatu și lovită,
 Lovit și rănită.
 Și o neagră pasere ilu incunjură
 Juru in juru, juru imprejuru.
 — O Șoime, o pasere tristă!
 Totu trupul să mi-lu mănănci,
 Capul și inima să mi-o lași,
 Și mâna dreaptă să-mi-o lași,
 Inima se mi-o lași să bată,
 Că am să scriu la sermana fată,
 Sermana fată, care m'asceaptă.

IX.

CELU CĂPUTU LA LUPTĂ.

O lai soți, o lai marați,
 Cu fața in hoară s'me turnați,
 Ia veniți tuți și me bașiați,
 Și de preapoți ve depărtați.
 Ma stați'nă thcamă și me-ascultați:
 Armatle a meale se mi le luați,
 La lăulumă tată se li le dati,
 Si de liertare se lă rugați.
 Se li spuneți viu ca m'alăsată,
 Că me-arăniă ca ună barbată.
 Ninga ună sboră va se vâ spună
 Și se lă faceți că i lucru bună.
 Nu voiă se sciă mumă mea,
 Ne muma mea ne soră mea
 Mine de plumbu că va s'moră,
 Eale me-asceapta tra s'm'insoră.
 Ninga ună sboră amară de sboră
 Stați, ascultați c'agônia moră.
 Di laia Đioră, laia Điorică
 Ce-i delbederă ca 'nă perdică,
 C'ună căpitană se se marită,
 Și-ună mușată gione cu elă s'amintă,
 Și armatle ameale acelu s'le lia
 Și pri turcame tută se da.

Nota. Mai toate cântecelele melancolice ale Rumeliotilor încep cu cuvântul *laș, olaș*, care este interjecțiune de du-

O iubiți soți, o soți nenorociți,
 Cu fața spre orașul meu să mă întoarceți,
 Să veniți toți și mă sărutați,
 Și pe urmă vă depărtați.
 Mai stați încă puțin și m'ascultați
 Armele mele să mi-le luați,
 Și sermanului meu tată să-i le dați,
 Și de ertare să'lu rugați.
 Să-i spuneți viu că m'ați lasatu,
 Că m'am rănită ca unu barbatu,
 Încă o vorbă am să vă spunu,
 Și să o faceți că este lucru bunu,
 Nu voiă să scie muma mea,
 Nici mumă mea, nici soră mea
 Că eu de plumbu voiă muri,
 Ele m'asceaptă ca să m'insoru.
 Încă o vorbă, amară vorbă
 Stați, ascultați pentru că moru in grabă.
 Despre sermana Đioră, sermana Điorică
 Ce-i sveltă ca o păturniche
 Cu unu căpitanu să se mărite,
 Și unu frumosu june cu elu să facă,
 Și armele mele acela să le iee
 Și in contra Turcilor meru să dee.

rere. Acestu cuvântu mai înseamnă îmbrăcatu in negre, de jale, de plânsu, tristă, amăritu, negru. Este și apela-

tivu, și de multe ori arată intimitate, în care se află celu care vorbește cu ascultătorul. *Arma* face la pluralu armate, asemenea ună poemă, două poemate.

Acestu cântecu nu este complectu, lipsescu multe versuri de la începutu, dăpă cum ne spuse celu care ne l'a dictatu.

X.

CÂNTECUL LUI DAILIANI.

Laī Dailianī, laī fundă mare!
De ce nu trecī prin pazare,
Se-auđi și-tine 'nă hăbare,
'Nă hăbare ce te doare?

Lăiași desperă muliare,
O băgară pri mulare,
Și-o litiră in Velestinū
Cu fejiōrlu preste sinū.

Laī Corăcī ce ve hraneasce
Acelū Dailianī cu leși Turceasce,
Spuneși luī Dailianī se-īnsară
Pēn' merinde, pēn de seară
De la turcī se me ascapă
Cu fejiōrlu se me-arapă.

Laī Dailianī, laī fundă mare!
Nu te inclină trā muliare;
Multe mulierī sunū și neveaste,
Ma Dailianī unu easte,
Și trā Grecī și trā Romānī.
Se-lī aperă de pāngānī.

Nota. Dailiani după cum ni s'a spusu trăiă înainte de revoluțiunea greacă in Thesalia. Elu se revoltă in contra autorităților Turcesci, amenințându pe pașa, judecăto ii și pe toți diregătorii Turci de a-i pune in țapă pentru cea mai mică nedreptate făcută creștinilor; amenință și pedepseă și pe Romāni și pe Greci, cari s'aru dovedi ca aru fi plătitu impostele ilegale puse de cătă autoritatea Turcească, și cereă oareșicare drepturi esclusive pentru Romāni.—Multu timpu se luptă cu oștirile Turcesci ducēdu cu sine unu numeru mare de voinici, și atăta perdere aduceă Turcilor, in cătu *leșile* ce făcea pe cămpiile de batae devenisērē fabuloase. Poporul đicea că Dailiani eră atăt de bunu in cătu ingrijeă și de hrana corbilor. Dar in fine Turcii, neputēdu să-lu facă prin forța armată ca să se supună și să depună armele, (ceea ce Ru-

O Dailianī, o canafu mare,
De ce nu treci p'in piață.
Se auđi și tū o veste,
O veste ce are să-ți aducă durere.

Pe sermana-ți și desperata muliere
O puserē pe-unu catīru,
Și-o pornirē in Velestinu,
Cu copilul pe sinu.

O Corbi negri, pe care vē nutresce
Dailiani cu cadavre turcesce,
Spuneși lui Dailiani să sară
Până merinde, până de sară,
De la Turci să mă scape,
Cu copilul să me răpească.

O Dailiani, o canafu-mare!
Nu te inchinā (supune) pentru o f mce;
Pentru că femei și neveste sunt multte,
Dar Dailiani unul este,
Și pentru Greci și pentru Romāni,
Ca să-i apere de pāgāni.

meliōții esprimă prin *a se inclinā*,) reușirē a-i luă pe nevastă-sa cu unu copilu ce aveă in virstă de doi ani, și o pornirē in Velestinu, orașu cu fortereță in Thesalia, unde Turcii erau inchiși, cređēdu cu aceasta că l'aru face să se supună. Dar nu se supuse și nevasta sa și copilul furē tăiași impreună cu alte rudenii de a-le lui Dailiani.

Cea mai mare parte din căntecele populare ale Rumeliōților sunt eroice; in ele se cāntă intr'unu stilu melancolicu moartea șefilor căđuți in lupte, in contra Turcilor. Poporul Rumeliotu stimează, mai pre sus de toate virtuțile, virtutea militată, bărbăția in lupte, pentru că prin această virtute numai, crede că poate scapă de sub jugu, pentru care făcū atâte sacrificii până acuma.

I. Caragiani.

COMPENDIU DE DREPTUL CANONICU

al unei Sănte sobornicesci și apostolicesci
biseriei,

compusu de

Andrei Baron de Șaguna.

(Fine.)

În numărul trecutului amu arătat cuprinsul materialu a compendiului și sistema observată de autoru. Avemu acum a cunoasce atât opiniunile autorului cât și modul cum sunt executate diferitele părți ale compendiului.

Spre a respunde la întrebarea, care sunt sorgințile dreptului canonicu, autorul distinge între sorginți primitive, sorginți secundare și adminiculi a dreptului canonicu. Sorginți primitive sunt cele patru evanghelii; — sorginți secundare sunt faptele și scrierile apostolilor, canoanele apostolesci a sinoadelor generale și locale recunoscute de biserica resăriteană și scrierile canonice ale arhierilor, cărora le acoardă canonul al doile al sinodului VI putere de lege; — în fine adminiculi a dreptului canonicu aru fi *cărțile testamentului vechiu, interpretările canoanelor prin canoniști renumiți, scrierile canonice ale acelor părinți pe care le-a primitu ierarhia bisericeii ecumenice în Pidalionu, tradițiunile și obiceiurile recepte de canonici din partea legislației bisericeii universale, și orânduelile stăpânirii civile, încât nu vatămă canoanele și instituțiunile bisericeii.*

Care este importanța juridică a distincțiunii ce face autorul, între sorginți și adminiculi a dreptului canonicu? — Autorul o justifică, dîcîndu că prin adminiculi a dreptului

amu avè a înțelege acele *învățături, care canoniști le urmărescu din principiile primitive și secundare ale dreptului canonicu*; autorul — a vroitu pare-ni-se, — să dîcă, că adminiculi sunt regulele sau principiile, pe care le deducemu în modu științificu din dispozițiunile positive, a căror cuprinsu sunt sorgințile primitive și secundare a dreptului canonicu.

De este acesta adevăratul sensu a definițiunii, despre *adminiculi*, cum a pututu autorul să considere tradițiunile, obiceiurile și orânduelile stăpânirii care nu sunt contrarie canoanelor și instituțiunilor bisericeii ca adminiculi, — și să le acoarde acelașu efectu ca interpretățiunilor canoniștilor? Într'adevăr, obiceiul se admite în generalu ca o sorginte a dreptului, și trebuie să-lu admitemu și ca o sorginte a dreptului canonicu, întru cât prin canoanele bisericeii nu se probe aplicaarea normelor de dreptu, create prin obicei, proibițiune care nu există, precum esplică însuși autorul în §. 18. — Numai puțin și legile puterii civile date în materii bisericesci conform condițiunilor și în limitele stabilite în însuși autorul în §. 19 nu sunt ele o adevărată sorginte de dreptu, și dispozițiunile create astfel, n'au ele a fi observate tot în acelașu modu ca și unu canonu sinodalu? — Numai asupra tradițiunii amu putè să avemu vre o indoială de se poate consideră ca o sorginte de dreptu, ni se pare ănsă, că biserica resariteană admite tradițiunea ca și biserica catolică, și întru aceasta recurgemu chiar la espunerea autorului din §. 17. — Așa dar trebuie să recunoascemu, că sorgințile dreptului canonicu a bisericeii resăritene sunt 1) sânta scriptură, canoanele apostolesci și sinodali și cărțile canonice ale arhierilor

recunoscute de sinodul VI, 2) obiceiul și tradițiunea 3) legile puterii civile date in materii bisericesci. — Ear interpretațiunile canoanelor de cătră canoniștii renumiți a evului meșiu, sau scrierile canonice ale părinților primite in Pidalionu sunt *adminiculi*,—ca să intrebuițăm espresiunea autorului, — căci ele ne potu servi de a desvoltă, de a descoperi sensul diferitelor dispozițiuni bisericești, — nu sunt ănsă obligătoare.

Faptul ănsă, că autorul nu recunoaște legile puterii civile ca o sorgiute și pentru dreptul canonicu, — ni se pare că l'a determinatu a nu face mențiune in istoria sorginților dreptului canonicu despre legile civile ale imperatorilor bizantini sau despre colecțiunile civile, din care se poate deduce și recunoaște dreptul bisericei, (deși autorul recurge in diferite rânduri la dispozițiuni din acele legi, astfeliu pp. 258, 267, 291 No. 6 și 296). Aceasta este o lacună simțitoare. — Cunoștința dreptului poporului, care a jucatu celu mai mare rol in biserică, e in generalu necesară pentru canonistu, ca să scie ce influințe a esercitatu dreptul acelu poporu asupra dreptului canonicu; astfeliu și-ar pute forma oare canonistu o idee completă despre procedura civilă a bisericei, când s'ar referi numai la canoanele sinodali și când n'ar cunoaște procedura civilă precum este desvoltată in sorgințile dreptului romanu din timpul imperatorilor? — Dar dacă ceremu afară de aceasta, ca intr'unu compendiu de dreptu canonicu să se facă mențiune despre legile civile și colecțiunile civile din care putem deduce dreptul bisericei, causa e, că după recepțiunea religiunii prin Constantin M., imperatorul esercită ca șefu absolutu al sta-

tului totodată și puterea supremă asupra bisericei. Vroindu a regulă totu, imperatorii bizantini publicau legi asupra constituțiunii, asupra cultului și asupra dogmelor biserice și amenințau cu pedepse, neobservarea dogmelor și a preceptelor religionare. Spre a ne convinge despre aceasta n'amu avè decât să aruncăm o privire in codificațiunile imperatorilor bizantini*.)

Bine esecutate sunt părțile din compendiu relative la constituțiunea bisericei și la dreptul canonicu esternu. Mai cu samă trebuie să arătăm deplina noastră satisfacțiune asupra modului cu care autorul tratează grelele cestiuni a căroru cuprinsu constitue dreptul canonicu esternu. Ceea ce caracterizează pe autorul compendiului in opozițiune chiar cu mulți alți canonisti moderni, este lipsa de orice esclusivismu confesionalu, este spiritul liberu justu și prudentu cu care resoalve acele chestiuni. In generalu autorul evită estremele in care au căduțu canoniștii și publiciștii moderni, și ține samă de cerințele timpurilor moderne și de principiile stabilite in dreptul publicu modernu a statelor civilisate. Autorul recunoaște libertatea consciinței și a convicțiunilor religioase și dreptul individului de a-și manifesta convicțiunile sale religioase, dreptu pe care are a-lu protegiă statul. *Când ănsă invățăturile aru fi indreptate spre resturnarea principiilor cardinali ale religiei sau spre lățirea și publicarea prin tipariu a unei invățături nebune, statul ar fi indatoratu să sprijine in asemenea casu pe biserică, când n'ar fi su-*

*) Ni se pare de aceea nimeritu, că Walter, Lehrbuch des Kirchrechts indică legile și codificațiunile civile, v. §. §. 69, 71, 72, 73, ed. 13-a.

ficientă puterea ei spirituală. Această rezervă, ce face autorul ar pute da locu la neînțelegeri, și amu fi doritu o explicațiune precisă.

Intr'adevăru, admițendu că statul are a protegiă libera manifestare a convicțiunilor religioase — ceea ce s'a contestatu de unii (d. e. de Vinet „Essai sur la manifestation des convictions religieuses“) — de aci rezultă, că statul n'are nici a constringe pe individu a profesă o credință religioasă, contrariă convicțiunilor sale, nici a suferi sau a ajuta pe biserică ca să poată obligă pe individu prin mijloacele coercitive ale statului de a face oareși-care fapte cerute de cultu sau de a urmă confesiunii acelei biserici. — Pe de altă parte, acelu dreptu și acea libertate a individului sunt limitate prin existența comunităților religioase și prin însăși existența statului. Căci dacă statul n'are dreptul a pedepsi aberațiunile pretinse ale individului, totuși el va avè a interveni cu autoritatea sa, când individul ar ofensă prin fapta sa injurioasă o biserică și pe credincioșii acesteia in esercițiul cultului religiosu. N'ar fi ănsă ofensă, când cineva ar combate prin tipariu in limitele unei polemice științifice o religione esistentă, fiindcă ori ce aserțiune făcută intr'unu opu științificu e desbrăcată de elementul esențialu pentru fapta injurioasă.

Nu mai puțin este dreptul individului de a-și manifestă convicțiunile sale, limitatu prin existența statului. Căci statul are datoria de a asigură salutea publica de ori ce periculu și de a-și apăra existența sa, de aceea convingându-se că o sectă religioasă este periculoasă pentru pacea și existența statului,

statul va putè să o urmărească și să o disolve sau să esercitè unu controlu asupra ei.*)—A determină ănsă, dacă confesiunea vrè unei secte este periculoasă in sensul arătatu sau dacă *invățătura este nebună*, aceasta nu va depinde de la apreciațiunea vre unei biserici, ci numai de la acea a statului.

Statul însuși, continue autorul, are necesitate de religione și trebuie să fie creștinu,—vrea să dică autorul se pronunță contra direcțiunii ce se manifestă in timpurile recente și care tinde spre indiferența statului față cu ori-care religione. — Intru cât noua direcțiune se poate justifică și intru cât credința că statul ca atare ar trebui să aibă o religione se poate admite din punctul de vedere al științei, a vroî a cercetă aceasta, — amu trece peste limitele urei recensiuini. — Dar dacă admitemu că statul are să fie creștinu, el n'are să urmeze vre unii confesiuni creștine. Ne-fiindu statul confesionalu, prin aceasta se determină de la sine și pozițiunea lui față cu diferitele biserici in statu. Căci statul are să fie față cu toate bisericile *justu*, — și va fi *justu*, când va trată in acelașu modu toate bisericile și când va admite pe toți cetățenii la esercițiul tutolor drepturilor, fără a ține samă de confesiunea pe care o profesează. — Din acestea rezultă, că autorul respinge ideea unei *biserici dominante* intr'unu statu in care aru fi diferite biserici, și convicțiunea dobândită prin experiență intr'unu statu in care până 'n timpurile din urmă biserica greco-resăriteană eră numai tolerată și erau perseutați acei, cari profesau

*) Și chiar in Statele-Unite, unde indiferința statului față cu religiunea e erigiată in sistemu, amu vedutu că statul a luat măsuri in contra sectei mormonilor.

această religione — acea convicțiune o exprimă autorul in modul următoru :

„Prin urmare noi nu aprobăm ideea unei biserici domnitoare intr'unu statu de diferite biserici, de ar fi aceea și biserica, de care să ține capul statului; noi accentuăm aici „biserica, de care se ține capul statului,“ și nu dicem „biserica capului statului sau biserica domnitoare“, pentru că noi privim pe capul statului de un membru al bisericii, de care se ține; prin urmare noi nu aprobăm ideea unei biserici domnitoare nici atunci, când sub numirea aceasta s'ar înțelege acea biserică, de care se ține capul statului, pentru că numirea aceasta „biserica dominantă“ pre ușoru se poate exploata în disfavorearea bisericilor celorlalte, de care domnitorul nu se ține. Încă nici pentru aceea nu aprobăm ideea „bisericii dominante,“ căci aceea presupune o preferință față cu celelalte biserici, prin care acestea să degradează la biserici dominate, apăsate și tolerate“. v. p. 303.

Față cu statul, autorul revindecă bisericii autonomia cea mai omplectă sub ori-care formă de guvern. Căci precum statul n'are să fie confesionalu, și n'are să se îngrijiască de existența partițiilor confesionale — numai de respectează legile statului, și de sunt buni cetățeni adepții acelei confesiuni, tot asemenea și biserica nu este nici monarhică nici republicană, ea poate viețui sub ori ce formă de guvern, numai să i se garanteze de cătră statu *libera desvoltare a vieții bisericesci*.

Dreptu aceea statul are 1) a respectă constituțianea bisericii, a nu împedecă funcționarea diferitelor elemente a organismului bisericesc și a recunoasce bisericii dreptul de a-și alege organele sale trebuincioase, de a înființă școli și institute bisericesci, și de a-și administră averea asupra cărui are exclusiv dreptul de proprietate; 2) statul are a se abține de a se amestecă in lucruri dogmatice și curatu bisericesci; 3) in fine, autorul cere, ca statul să recunoască bisericii dreptul de jurisdicțiune in materii bisericesci. — In privința aceasta noi am vădutu, că ultimul capitolu (p. 397—451) e consacratu jurisdicțiunii bisericesci, mare parte ănsă din ceea ce

ne desvoaltă autorul in acestu capitolu n'are decât unu interesu antiquaricu nu numai pentru biserica 'greco-resăriteană din România liberă ci și pentru aceea din Austria.

Intrebarea ănsă ce se nasce, e dacă statul modernu are a acordă ori cărui biserici și așa și bisericii greco-resăritene puterea jurisdicțiunii in întinderea dorită de autoru, și dacă existența jurisdicțiunii eclesiastice e neapărată pentru libertatea bisericii? — In această privință noi suntemu de altă opiniune.—Ori-ce feliu de jurisdicțiune spre esercițiul justiției pe pământu este unu atributu al statului*), de aceea elu are dreptul de a modifică sau de a desființă jurisdicțiunea eclesiastică, — dreptu pe care-lu esercită statul modernu, fără ca să se periclitize in emnătatea bisericii.

Ceea ce trebuie să acoarde și statul modernu bisericii ca unui organismu independentu, este numai puterea disciplinară, atât asupra indivișilor ca membri a bisericii, cât și asupra diferișilor funcționari eclesiastici. Această putere disciplinară n'are să fie absolută, ci statul va avè dreptul a esercită unu controlu spre a împedecă ori-ce esercițiu abusivu. — Opiniunea noastră e consacrată in dreptulu publicu modernu a multor state, și ea tinde a fi admisă pretutindene unde, statul nu vroesce a fi subordonatu bisericii.

Espunerea profundă și consciințioasă asupra constituțiunii bisericii, ne oferă posibilitatea de a cunoaște adevărata constituțiune a bisericii greco-resăritene, astfelu precum rezultă din canoanele sinodali, pe care se razemă autorul cu predilecțiune.—Și'n dreptul canonicu a lui Walter se dau oareși-care noțiuni despre

*) v. Bluntschli, Allgemeines Staatsrecht, II p. 322, ed. 2-a.

constituțiunea bisericei greco-resăritene, Walter ănsă s'a răzemată mai cu samă pe actele sinodului din Ierusalimu din 1672, ținutu într'unu timpu de reacțiune contra tendinților reformatorilor și constituțiunea bisericei greco-resăritene pare a fi după espunerea acestui autoru identică cu constituțiunea bisericei catolice. Puntele ănsă sub care ele diferă sunt varii și insemnate. — După dreptul canonicu a bisericei catolice trebuie să distingemu între eleru și membri ordinari a bisericei. Căci de vreme ce puterea de a administra sacramentele și de a guvernă afacerile eclesiastice (*potestas ordinis și potestas jurisdictionis*) se acoardă numai clerului prin sacramentul ordinațiunii, — membrii ordinari nu iau nici o parte activă la administrarea intereselor bisericesci, și au numai datoria de a se supune cu obediență săntă autorității clerului in toate afacerile dogmatice și ale disciplinii. — In guvernarea bisericei toată puterea se concentrează in persoana papei. Elu conservă unitatea bisericei și o reprezintă față cu toate puterile lumesci, ear in lăuntrul bisericei elu are exclusiv dreptul de a legiferă, de a confirmă alegerile de episcopi și mitropoliți, de a se pronunță asupra constituirii unei episcopii, asupra împărțirii sau împreunării dioceselor și de a interveni in administrațiunea autorităților inferioare. — Cu alte cuvinte, constituțiunea bisericei catolice este monarchică absolută.

In constituțiunea bisericei greco-resăritene din contra nu este numai clerul unu factoru constitutiv ci și creștinii, căci lor li se cuvine dreptul de a luă parte in sinoade *) prin repre-

sentanți pentru alegerea arhierilor și ierilor, și pentru administrarea tuturor afacerilor *biserice-economice*, și este, precum declară autorul (§. 206) — *o urmare a necunoscinței grosolane des-pre demnitatea, de care creștini ca atari au a se bucură, când s'ar indoi cineva asupra acelu dreptu alu creștinilor.*

Autorul combat absolutismul in biserică cu cea mai mare ardoare, și după dănsul este liberă funcționarea a fiecărui factoru in sfera sa o garanță pentru libertatea și vitalitatea bisericei. El ăice:

„Cumcă vitalitatea din afară a bisericei este condiționată de neimpedcarea funcționare a tuturor elementelor personale și sociale din organismul bisericei, este afară de toată indoială, căci in care trupu părțile sunt neglese și necultivate, sau osindite la pasivitate, și pentru aceea impeditate in funcțiunile lor, acolo viața trupului este amorțită și morboasă, și lesne se periclită; de aceea se cere, ca elementele organice ale bisericei nu numai să nu se impedece de nici o parte, ci toate la olaltă să fie libere de a lucră și con-

impugnă nici unu canonistu fie cât de speculativu. și că forma sinodală a legislațiunii bisericesci ar fi divină (v. § 315). Cunoscințele noastre istorice ne insufă îndrăsneala de a contestă aceasta. După noi Iisus Christos n'a determinatn forma constituțiunii bisericei și nici nu putem deduce din testamentul nou vre-o formă de constituțiune bisericescă sau originea sinodului ca factoru a constituțiunii.

Despre cele ăntei sinoade aflămu cu certitudine debiă in a doua jumătate a secolului al doile după Christos, cu ocasiunea certelor in privința serbării Paștilor și in privința mișcărilor montanistice. Spre finea secolului al doilea sau la inceputul secolului al treilea, apărură sinoadele ca o instituțiune admisă mai cu samă in Grecia, ceea ce resultă din Tertullian, de jejuniis, (o carte scrisă pe la inceputul secolului al treilea) cap. 13. „*aguntur praeterea per Graecias illa in certo loco concilia ex universis ecclesiis, per quae et altiora quaeque in comune tractantur, et ipsa repraesentatio totius nominis Christiani magna veneratione celebratur.*” — In fine in secolul al treilea ni se presentă sinoadele ca unu *elementu esențialu al constituțiunii bisericesci*, mai cu samă in Africa nordică și in Cappadocia, ceea ce se adeverece prin Firmilianus din Caesarea, care ăice: „*Necessario apud fit, ut per singulos annos seniores et praepositi in unum conveniamus ad disponenda ea, quae curae nostrae comissa sunt.*” (v. Cyprianus ep. 75;) v. Richter, Kirchenrecht ed. 5-a 5; 12. Neander, Allgemeine Geschichte der christlichen Religion u. Kirche, ed. 1826 vol. I. p. 211 seqq.

*) In privința originii sinoadelor și a introducerii formei sinodale, autorul susține, că sinoadele, și tragu inceputul lor de la Christos ceea ce n'ar putea

lucra în armonie pentru susținerea, cultivarea și prosperarea lor reciprocă. Vitalitatea bisericeii din partea capului ei este vecinică și garantată pentru toți vecii, căci ȳice Christosu: cĂ ceriul și pĂmĂntul voru trece, dar din lege nu va trece nici o iotĂ sau cartĂ, pĂnĂ ce toate nu se voru face; și acesta este unu adevĂru neresturnaveru. ĂnsĂ vitalitatea din afarĂ a Bisericeii cu atĂtu mai ușor se poate periclita din una șau altĂ parte, cu cĂt mai mult ne incredințĂmu, privindu la icoana esternĂ a bisericeii, cĂ ea astĂđi infĂușozĂ o vie neglijeatĂ, și o fĂntĂnĂ astupatĂ, care nu dĂ roadĂ multĂ, fațĂ cu bunĂtatea viei, și nu dĂ apĂ destulĂ, fațĂ cu isvorul sĂu bogatu. Causa acestui rĂu este *absolutismul transplantatu de pe terenul civilu pe celu bisericescu*, carele impediĂ cu o inimĂ impetritĂ, vitalitatea elementelor organismului bisericeii, și le dispoae pe ele de ori-ce activitate. Christosu tocmai in contra ori-cĂruu absolutismu s'au enunțiatu, cĂnd a numitu de amicii sei pe apostoli, trimițindu-i in toatĂ lumea sĂ invete, și apoi sĂ boteze, și demĂndĂndu-le, ca așu sĂ lumineze lumina lor inaintea oamenilor, cĂ vĂđĂnd faptele lor cele bune, sĂ premĂreascĂ pe Tatul lor din ceruri.

Absolutismul acesta in biseriĂ, precum este cunoscutu in deobsce, vatĂmĂ simțul și presupunerile naturale ale clerului și poporului credinciosu, și provoacĂ sminteala și impĂrechiere fațĂ cu partisanii absolutismului in și afarĂ de biseriĂ.* (v. p. 91).

Autorul stabilește, cĂ egalitatea sacramentalĂ ce existĂ inre toți archierei fĂrĂ deosebire de nume și titule—precum sunt patriarhii, mitropoliții, arhiepiscopii și episcopii—are de efectu și egalitatea puterii de care se bucurĂ toți deopotrivĂ. De acĂ resultĂ, precum demonstrĂ autorul cu diferite teste, cĂ patriarhii n'au nici potestate asupra mitropoliților nici dreptul de a constitui mitropoliți și episcopi sau de a se amestecĂ in afacerile unei mitropolii sau a unei episcopii din patriarhatul lor, sau de a turburĂ jurisdicțiunile canonice ale mitropoliților sau a eparchiilor, cĂci *in biserica noastrĂ patriarhii nu sunt mai presusu de canoane, ci sub canoane ca și mitropoliții și episcopi*.—Resultatul practic e, cĂ patriarhului chiar din Constantinopoli se poate acordĂ primatul onoarei, nu ĂnsĂ și primatul jurisdicțiunii, (v. §. §. 137 144, 145, 241) și este de aceea falsu a-lu

comparĂ sub raportul jurisdicțiunii cu papa, sau de a crede cĂ are dreptul de a legiferĂ.*)

Inainte de a terminĂ darea noastrĂ de samĂ, trebuie sĂ menționĂm și despre interesantele cercetĂri ce gĂsimu in compendiu, in privința *monĂstirilor inchinate*, (§. §. 242—250), care au preocupatu atĂt timpul statului romĂnu. — DupĂ ce ne aratĂ genesa acestor monĂstiri, autorul ne demonstrĂ cĂ atĂt numele de monĂstiri inchinate, cĂt și drepturile ce și-au arogatu superiorii locurilor sĂnte de la RĂsĂritu — anume dreptul de jurisdicțiune in acele monĂstiri, dreptul de dispozițiune și de proprietate asupra averei lor — sunt *anticanonice*. CĂci 1) canoanele bisericesci nu cunoscĂ asemenea monĂstiri; 2) fiecare monĂstire trebuie sĂ fie subordonatĂ episcopilor in a cĂruu eparchie se aflĂ, și acele monĂstiri n'au pututu fi sustrate jurisdicțiunii eparchiei respective, in care se aflau prin faptul cĂ fundatorii testase, cĂ din prisosul veniturilor lor sĂ se dee o subvențiune acelor locuri sĂnte; 3) cĂ din această causĂ din urmĂ nici n'au pututu superiorii locurilor sĂnte sĂ și insușiascĂ dreptul de proprietate asupra averei de ori-ce naturĂ a monĂstirilor din RomĂnia, — 4) cĂ proprietarii averii monĂstiresci sunt dupĂ intențiunea testatorilor monĂstirile in sĂși sau, in casu de indoialĂ, are a se considirĂ „Domnul“ adecĂ Iisus Christos ca proprietaru, in vĂrtutea unei ficțiuni juridice, stabilitĂ de canoanele bisericesci **):

TerminĂndu darea noastrĂ de samĂ, trebuie sĂ recunoascemu, cĂ ori-care aru fi observĂ-

*) Eroare, pe care o comite Walter in §. 63.

**) Numai puțin este *anticanonicĂ* dupĂ autoru și dispozițiunea ce vroesce statul romĂnu locurilor sĂnte,—și semnalĂmu aceasta atențiunii bĂrbaților noștri de statu.

rile critice ce amu făcutu — ele nu potu micșorâ in generalu valoarea compendiului. Căci autorul ne-a probatu prin compunerea acestei cărți, că este familiarizatu nu numai cu știința dreptului canonicu in generalu, ci și cu sorigințile dreptului canonicu a bisericei greco-resăritene, și numai in asemenea condițiuni să putea compune unu compendiu de dreptu canonicu.

In timpurile din urmă au inceputu și'n România să se agite cestiunile: cum ar avè să se organizeze biserica, cum aru fi să se numească membrii clerului. Diferitele opinii ce s'au produsu, probează că dreptul canonicu a bisericei resăritene este *terra incognita*. Sub asemenea circumstanțe aparițiunea compendiului de față satisface o necesitate simțită, — și ne indeplenu o datorie recomandându această carte tutulor acelora ce se interesează de soarta bisericei precum și majorității magistraților români.

N. Mandrea.

RINALDO ȘI ARMIDA.

(Trad. din „Gerusalemme liberata“ Cântul XIV.)

(Fine.)

LXII.

„O! fragedă junime, pân suave primavere
Incingu a tale temple cu rose și cu crini,
Nu ascultă de-a gloriei, virtuții mângăere
Minciuni ce al tēu sufletu vreu loru ca să-lu
inchini;

Căci ințeleptu e numai cin'gust 'ori ce plăcere
Ș'adun' a vieții fructe in anii vii, deplini.

Așa natura strigă și strigătului seu
Tu numai să fii surdă, se'nchiđi sufletul teu?

LXIII.

„De ce-aruncați voi dară, nebunilor, o floare
Ce scurta primavară ve lasă a 'nflori?
Deșerte nume, idoli, năluci inșălătoare,
Sunt tot ce lumii place virtute a numi,
Superbi! mărirea care cu-o voace-atrăgătoare
Vē 'mbată ș' atât suava vē pare-a străluci,
E echo, visu a numai, e umbra unui visu,
Ce pere, se risipe c'al dorilor surisu.

LXIV.

„Lasați să gūste corpul, și fără remușcare
Să'mbate-al vostru sufletu mult fragile-i simțiri.
Uitați trecute doruri, și voi in acceptare
N'accelerați venirea la nouă amăriri.
Menințe, turbe cerul, și fără incetare
Rerfulgere, detune, — voi n'aveți ingrijiri!
Căci asta-i sapiența și traiul fericitu;
Așa ne'nvață firea, așa e rânduitu.“

LXV.

Cu-aceste magici cānturi sirena respāndesce,
Revarsă peste june unu somnu apāsătoru,
Ce lunecāndu prin oase mereu ilu predomnesce
Și'ncinge alui simțuri c'unu laxtu fārmecătoru.
Nici tunetu, necum alta, 'nimicu nu-lu mai
trezesce

Din acestu linu repausu, alu morții chipu și
sonu.

Atuncea vrājitoarea inceat'a mai cāntă
Și merge la Rinaldo, dorindu a-și resbună.

LXVI.

Cătāndu la june vede o față dulce, lină,
Unu aeru blāndu c'esală și i nundă chipul seu,

Ș'al ochilor risu dulce, ce-ascundu alor lumine;
(O! ce-ar fi oare, dacă i-ar ridică mereu).
Stă 'n dubiu 'ntăiu, și'n urmă duios lâng' elu
se'nchina

Și simte cum mânia slăbesce focul seu.
Se'nclin' apoi pe frunte-i și stă cătându duios
Ca Narcis in sorgente la chipu-i grațiosu.

LXVII.

Sudorile ce cură pe fruntea in torinte
Le șterge și le sacă cu vëlul ei ușoru;
Ș'ardorile ce plană pe fruntea lui ferbinte
Le-alungă ear cu vëlu-i, c'unu vëntu recoritoru.
Din ochii ce dormu încă ardoarea transpa-
rinte

Aprinde-a ei receală (și cine-ar crede oare?)
Ce anima-i cinsese c'unu smaltu de adamantu
Și din dușmanu ea astfelu devine-acum amantu.

LXVIII.

De rose, crini, ligustre frumos infloritoare
Ce ridu pe-aceste maluri eterul indulcindu
Cu nouă maestrie impia vrăjitoare
Compune grele lanțuri, cu cari pe celu dor-
mindu

Ilu leagă, stringe bine de mâni și de picioare,
De gātu, și lângă sine ea-lu ține nemișcându;
P'unu caru apoi ilu pune păn încă-i adormitu,
Și iute cu elu astfelu iu aeru a peritu.

LXIX.

Ea nu s'utoarn'acuma colo'n Damascu a casă
Si nici in marea moartă la magicu-i castelu;
Amar ănsă geloasă de prada sa aleasă,
Ș'aprins*, rușinată d'amoru-i ușurelu,

Se duce 'n marea unde Febu sara se delasă,
Și unde rar o nae s'aventă cu-al seu velu
Ș'aici apoi și-alege departe pe pământu,
P'o mică insulioară unu linu aședământu;

LXX.

O insulioară care cu altele vecine
De l'al Fortunei nume numiea și-a luat.
Aici p'unu virfu de munte sburându, Armida
vine,
Deșertu și d'umbre groase obscuru, intunecatu.
Cu mari troieni de neaua, căt muntele'n juru
ține:
Pereie, coaste, plaiuri, vrăjindu ea le-a 'mbra-
catu,

Lăsându-i numai virful vărosu și inverđitu,
Si lâng'uuu locu își face palatu-i strălucitu.

LXXI.

Eterna primavară, și viața amoroasă,
Aicea ea-și petrece cu scumpul ei iubit.
Din astă departată prinsoare rușinoasă
Voi trebuie să scoateți pe celu ce-a rătăcitu,
Si păzele să 'nvingeți, ce timida geloasă
Amantă 'njur de munte, palatū le-a împărțitu.
Unu duce păn acolo pe voi ve va 'nsoți,
Si elu va da și arme acestea spre-a 'mplini.

LXXII.

Află-veți o femeie la față inflorită,
De ani ănsă bătrână, dincolo d'astu torëntu.
Ea are fruntea 'ntreagă de plete invêlită,
Si de colori diverse pe umeri unu vestmëntu.

Aceasta ve va duce pe marea nefinită
 Mai iute decum vulturi aripele-și aventu,
 Mai rapid ca unu fulgeru in toată fuga sa,
 Tot ea ve va conduce și când ve'ți rentornă.

LXXIII.

O să vedeți voi ănsă l'a muntelui peciore
 Șerpi mari ca nisce Pitoni, oribil șuerandu,
 Gligani, inspicându coama lor aspră 'nțepătoare
 Si urși și lei teribili cu gurele căscându;
 Dar lor această vargă le va 'nsufflă timoare
 Și voru fugi veddend'o vibrându și văjăindu
 Periclul celu mai mare, decum-va este-așa,
 D'asupra 'n virfu de munte in urmă-lu veți
 află.

LXXIV.

La virfu e o fântână curată și frumoasă
 Ce toți dorescu s'o guste p'acolo căți convinu:
 Dar in această apă cristală, recoroasă,
 S'amestecă, s'ascunde misteriosu veninu.
 Unu stropu de gustă omul din unda luminoasă
 Se'mbată și devine de bucurie plinu
 Ș'apoi incede-a ride și ride necurmatu
 Până viața i se stinge, pân sufletul și-a datu.

LXXV.

Fugiți d'aceste unde fatale, veninoase,
 Desprețuiți sorgentul, acestu omoritoru;
 Fugiți să nu v'atragă mănăcările pompoase
 Ce, sciu, voru să vă 'nvite pe malu infloritoru,
 Și nimfele perfide cu voci melodioase,
 Cu feș'amăgitoare, d'unu aeru rișătoru,
 Și contemnându asale ochiri și lingușiri
 Prin naltele portale intrați in întăriri.

LXXVI.

Aici apoi inuntru mii ziduri se complică,
 S'unu labirintu maestru formează 'n calea sa,
 Dar eu vi l'oiu descrie pe-o foișoară mică,
 S'atuncea fără teamă puteți prin elu umblă.
 O magică grădină in mijlocu se ridică,
 Ce'n toată frunța pare amoru a respiră.
 Voi veți află aicea Armida și Rinaldu
 Zăcendu in earbă verde, blând unul lângă altu.

LXXVII.

Dendată ce s'a duce această vrăjitoare
 Si va lăsă aice pe dulcele-i amantu:
 Voi duceți-vă iute și ca o mirătoare
 I puneți inainte unu scutu de diamantu
 Ce vi l'oiu da: să-și vadă unu chipu fără va-
 loare,
 Vestmintele-i molatici, unu aeru de berbantu
 Rușinea-lu va cuprinde, ș'aprinsu, invidiosu
 Va alungă din peptu-i'amorul rușinosu.

LXXVIII.

Acum nu mai am alta ce-ar fi de-a vă mai
 spune,
 Puteți cu siguranța să mergeți, să cătați,
 S'in cea mai din lăuntru ascunsă regiune,
 Prin labirintu incolo puteți voi să intrați;
 Căci in a voastră cale nimicu nu s'a opune,
 Din chiar nici o magie nu'ți fi impedițați:
 O astfelu de putere vă poartă 'n al vostu
 drumu,
 Căt vrăjitoarea d'asta nici nu viseazăcum.

LXXIX.

Cu-aceeași siguranță din ale ei palate
 Voi veți eși și eară l'ai voști veți inturnă.
 Dar e destul, căci noaptea e tocmai jumatate,
 Si voi deodat' cu đioa aveți a vă sculă.
 Le đice; și-i conduce la locuri destinate
 Al nopții blându repausu in linisce-a gustă,
 S' aici pe ei ei lasă voioși și medităndu,
 Ear elu apoi se trage in altu locu adormindu.

A. Densușanu.

NOTIȚĂ LITERARĂ.

Femeea — *jurnalul nepoliticu*. — Păn la sfirșitul anului 1868 nu apărea n'ci unu jurnalul in orașul Roman. La 25 Dechemvrie anul trecutu a eșitu ăntăiul numărul a jurnalului „Femeea“ sub redacțiunea Domnului I. Gheorghiu (Budu), a cărui nume nu ne eră cunoscutu păn acum prin nici o publicațiune. D. I. Gheorghiu, după cum este insemnatu e totodată redactorul, proprietarul și pre căt se vede și singurul colaboratoru; abonați. ., presupunemu că trebuie să fii și alții. — Jurnalul seu apare in fie-care lună la inceputu, așa cel puțin este scrisu, deși vedemu numărul ăntăiu apărendu la 25 Dechemvrie, adică nu numai la sfirșitul lunei dar și la sfirșitul anului. Prețul abonamentului pe anu 1 galb. Titlul jurnalului este „Femeea,“ jurnalul este precum se đice „nepoliticu“ și poartă ca motto:

Ajutați-mă oameni ca să vă ridicu
 Invățați-mă să vă facu mari.....

Ortografie nu este; cel puțin vedemu că se scrie după inspirațiunea momentului, d. e. la rândul 1 p. 1 *ómenii* și la rândul 4 *ibid. oamenii*; tot pe pagina 1 se scrie in câteva rânduri consecutive *vréstele, virstă, vërstele, vårstă; in aquestă pânză, și apoi aquestă figură; și mai jos: dupre aqueastă materie; pînză și pânză, eu pusesem și eu lăsasemu; fequârcei și fie quarcia și*

asemene exemple numerate numai pe pagina ăntăia.—In mărimde de 1 1/2 coală, jurnalul cuprinde 1) Ceva asupra profesiunilor de credință; 2) Educațiunea femeilor; 3) 25 Dechemvrie; 4) Moda și comodul; 5) Higiena; 6) Bucătăria; 7) Cunoscințe utile; 8) Comptabilitatea domestică. — Să dămu oare samă despre aceste articule? Eată cum incepe articolul: *Ceva asupra profesiunilor de credință: (In citate am pastratu ortografia „Femeei“.)*

În genere ómenii, măi in tóte inceputurile lorú, iubescú a da in prospectú, forma lucrului ce vroescú să facă.

Ce insemnează toate inceputurile oamenilor?
 Cum se dá forma lucrului ce voesci a face?

Ajunsú la punctulú de a distinge; și vedëndú dupre unú lungú timpú de *perfectiune crescëndă*, o decadență umilitoare; vroiam să conchidú atunce: *că ómenirea nu are nici unú viitorú pozitivú, și că toate planurile sale suntú la discrețiunea circumstanțelorú providențiale:—*

Mai jos:

Nu indrăsnisemú inse, a đice nimic in contra *perfectibilităței omulú; și de aqueea, amú remasú gândindú.*

De atunce am măi înbătrănitú. — Triidecú și cincú ani și șapte copii, m'au pusú in stare se sperezú...

Mai jos ăncă:

Petrecändú in fine o desú pătură de rațiunú confuze și eratice.

Apoi mai la vale:

Amú purcesú a vorbi queva asupra profesiunilorú de credință, ane o face prin-urmare pe anóstră: și iatú cumú degenerăú!

După aceste scurte citate đin articolul introductiv, prin care se recomandă foaea, poate să-și facă lectorul o idee ce voru fi celelalte!

Dar să citămu ăncă inceputul articolului: „Bucătăria“:

Urătú lucru!—

Urătú in adeverú. Când intră quineva intr'o bucătărie, unde „*gospodina*“ intră fórte rarú, orí nici odată, nu se póte nimica măi urătú.

Arămele cotlite, blidele unse, círpele negre lingurile pe vatră, cuțitile după ușiă, rădăcinele pe sobă, carnea pe lavișă... și toate ustenzilele in sfărșitú, tótă vesela nprăsciétă prin picórele argaților, pintre lulelele și opincele lorú, daú un a lectú atit de desplăcutú bietului omú, că-đecă... ú fi cu puțință, n'arú măi cere in viața sa mancare....

Astfelu se serie in jurnalul *Femeca!*

Ce friguri de jurnalismu, ce furie de scrisu a cuprinsu pe D. Gheorghiu (Budu), pentru a scoate și elu in micul seu orașu unu jurnalul la lumină? Nu vede elu care trebuie să fie neaparat soartea acestui nenorocitu al seu copilu? Unu jurnalul eșindu intr'unu orașu unde nici nu este o tipografie, fără alți colaboratori, decât redactorul, care singuru serie și poate singuru cetesce, căci publicul are o pozițiune mai plăcută decât noi, care trebuie să dămu samă despre aparițiunea publicațiunilor așa numite literare și care prin urmare suntemu condamnați la cetirea tuturor acestor elucubrațiuni nenorocite! Unu jurnalul scrisu fără ortografie; fără ca scriitorul să aibă cel puțin cunoscințe gramaticale—ne mai vorbindu de altele; fără să-i treacă macar o singură bună idee prin minte ce ar ave să comunice cetitorului, este cu puțință să se susție? Și nu este oare bine ca asemenea publicațiuni să dispară grabnic, căci dacă nu facu altu rău, ele compromitu jurnalismul nostru, destul de compromisu in fața bunei credinți a publicului prin multele șiare așa numite politice și literare care au apărutu, dispărutu, reapărutu și redispărutu in anii din urmă. Dar chiar pentru redactoru, n'ar fi fostu mai bine să tacă, decât să-și imprășcie atâtea esemplare de testimoniuri de paupertate prin țară? Redacțiunei jurnalului „Femeea“ precum și tuturor celor care facu încă asemenea încercări jurnalistice, ne vedemu siliți a repetă unu energicu „*Quousque tandem!*... ear domnului redactoru in persoană, unu indurătoru: *O! si tacuisses!*...

Red.

POESII.

* * *

Eu numai creșu in ceruri
(Pecatul meu e greu)
Voiu crede in ochi-ți negri,
Căci ei sunt cerul meu.

Eu numai creșu in Domnul
(Pecatul meu e greu)
In inima-ți voiu crede
Ca'ntr'unul Dumneșeu!

Eu nu creșu nici in dracul,
In iadu și'n demoni răi,
In inima-ți voiu crede
Și'n negri ochii tei!

(După H. Heine.)

* * *

Cântecul să-mi fie
Unu podu auritu
Pre elu amorul vie
La tine fericitu,
Și visele plăcute
Să mă poarte linu
In nopțile tăcute
L'al tēu dulce sinu!

(După E Geibel.)

* * *

Florile ne'ngrijite
Toate s'au uscatu,
De mine părăsite,
Căci tu m'ai uitatu!

Flacăra aprinsă
Ce eu am păstratu,
Acum zace stinsă,
Căci tu m'ai uitatu.

Lumea mi-e urită,
Viața-mi s'a scurtatu,
Inima-mi e mută
Căci tu m'ai uitatu!

(După E. Geibel.)

Gil.

CORESPONDENȚĂ.

D-lui S. L. B.—Mulțămiri.—Respunsu urmează cât de grabnic.

D-lui T. B. in Gherla.—Cu plăcere și in anul viitoru. — Cât despre „*asemănările lui Demofilu din sentențele lui Pithagora*“, dați-ne voie a nu le publică.

D-lui M.—N'aveți norocu nici cu legendele nici cu poesiile; ne pare foarte reu... *Red.*

ERATA. In No. 23, pag. 377, colona II, rândul al 3-lea, să se citească in locu de „*puindice*“—*juridică*.

ANUNCIURI.

Cu inceperea de la 15 Fevruarie 1869 se află de vëndare la Librăria „Junimea“ in Iassi, și la Librăria Soccec și Comp. in Bucuresci, toate numerile „Convorbirilor Literare“ pe anul II (1 Martie 1868—1 Martie 1869,) broșate intr'unu volumu.

(Prețul 1 galbenu.)

La 15 Fevruarie an. c. s'a sfirșitu anul II al „Convorbirilor Literare.“ Acei domni abonați cari nu voescu să sufere o intrerupțiune in primirea foiei, sunt rugați să inoiască abonamentul cât de curëndu.

Guvernul Imp. Rusescu, incuviințându, in urma cererei redacțiunei, trecerea „Convorbirilor Literare“ in Besarabia, rugămu pe toți Domnii ce aru voi a se abonà cu incepere de la 1 Martie 1869, să binevoiască a se adresà cât mai curëndu la redacțiune, pentru a nu suferi întârșieri in primirea foiei. Prețul abonamentului pentru abonații din Rusia va fi de 1½ galbenu pe anu. Urcarea prețului se face din causă că prin trămiterea numerilor ăntei la Varsavia unde trebuescu supuse censurei, portul e mai mare pentru abonamentele din Rusia, decât pentru celelalte.

Prețul abonamentului pentru abonații noștri din Austria, se urcă pentru anul III de la patru la 5 florini hărtie, din causa portului.